PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS

LAUSUNTO
24.11.2023
PRH/2143/05/2023

Eduskunnan lakivaliokunnalle

PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUKSEN LAUSUNTO

Lausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle (U71/2023 vp) komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi eurooppalaisista rajat ylittävistä yhdistyksistä sekä asetukseksi asetusten (EU) N:o 1024/1024 ja (EU) N:o 2018/1724 muuttamisesta.

Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Komission ehdotuksella pyritään parantamaan voittoa tavoittelemattomien yhdistysten toimintaa sisämarkkinoilla ja tavoitteena on helpottaa sisämarkkinoilla toimivien voittoa tavoittelemattomien yhdistysten tosiasiallista vapaata liikkuvuutta. PRH suhtautuu myönteisesti esitettyihin tavoitteisiin.

Kirjelmän mukaan Valtioneuvosto on muun muassa arvioinut, että ehdotuksella on mahdollista vähentää yhdistysten rajat ylittävän toiminnan sääntelyyn liittyvää epävarmuutta ja hallinnollista taakkaa, lisätä rajat ylittävää toimintaa harjoittavien yhdistysten toiminnan avoimuutta sekä parantaa yhdistyksiä koskevien tietojen saatavuutta EU:ssa. Edelleen Valtioneuvosto on arvioinut, että samalla on myös mahdollista lisätä rajat ylittävää toimintaa harjoittavien yhdistysten toiminnan avoimuutta ja parantaa yhdistyksiä koskevien tietojen saatavuutta EU:ssa. PRH suhtautuu mainittuihin tavoitteisiin myönteisesti.

Uusi sääntely aiheuttaisi huomattavia muutoksia PRH:n käsittely- ja tietojärjestelmiin. Mikäli ECBA:t rekisteröitäisiin olemassa olevaan yhdistysrekisteriin, kyseessä olisi kokonaan uusi oikeudellinen muoto. Nyt esitetyssä muodossaan ehdotus sisältäisi uusia rekisteröitäviä asioista sekä edellyttäisi sekä tietopalvelun että sähköisen asioinnin laajentamista.

Direktiiviehdotuksen 1 luku
Yleiset säännökset

Direktiiviehdotuksen 3 artiklan mukaan ECBA on jäsenyyteen perustuva oikeushenkilö, jonka perustavat vapaaehtoisella sopimuksella unionin kansalaiset tai muut laillisesti EU:ssa asuvat luonnolliset henkilöt tai unioniin laillisesti sijoittautuneet voittoa tavoittelemattomat oikeushenkilöt (3 artikla 1 kohta). PRH arvioi haasteelliseksi tunnistaa unioniin laillisesti sijoittautuneet voittoa tavoittelemattomat oikeushenkilöt, koska oikeushenkilöitä koskeva sääntely ei välttämättä ole yhdenmukaista eri jäsenvaltiossa.

PRH arvioi, että 3 artiklan 1 kohdan b ja c alakohdassa mainittujen luonnollisten henkilöiden tunnistaminen voisi olla haasteellista.

Artiklan 3 kohdan 3 mukaan jäsenvaltion olisi varmistettava, että ECBA:n perustajajäseninä on perustajajäseniä, joilla on yhteyksiä vähintään kahteen eri jäsenvaltioon joko kansalaisuuden tai laillisen asuinpaikan perusteella. PRH näkee haasteelliseksi arvioida luonnollisen henkilön yhteyttä kahteen eri jäsenvaltioon. Haasteena on, miten esimerkiksi varmistettaisiin henkilön laillinen asuinpaikka.

5 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltio ei voisi edellyttää uutta rekisteröitymistä omassa valtiossaan. Epäselväksi jää, tulisiko rekisteröimisvaatimuksesta muussa tapauksessa säätää kansallisessa laissa (12 artiklan 2 kohta). Artiklan 5 alakohdassa 1 säädettäisiin siitä, että jäsenvaltioiden on tunnustettava toisessa jäsenvaltiossa rekisteröidyn eurooppalaisen rajat ylittävän yhdistyksen oikeushenkilöllisyys ja oikeuskelpoisuus edellyttämättä uutta rekisteröintiä. Kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan aatteellinen yhdistys, jolla on elinkeinotoiminnan harjoittamista varten pysyvä toimipaikka tai palveluksessa vähintään yksi työntekijä on ilmoittauduttava kaupparekisteriin. Direktiiviehdotuksesta jää epäselväksi, miten tällainen ristiriitatilanne ratkaistaisiin.

Kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan perustamisilmoituksen saa tehdä myös sellainen yksityinen elinkeinonharjoittaja sekä aatteellinen yhdistys ja säätiö, joka 10 §:n 1 momentin nojalla ei ole velvollinen sitä tekemään. Ainoastaan kaupparekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja voi saada yrityskiinnityslaissa (634/1984) säädetyn yrityskiinnityksen. Tämän hetken tietojen mukaan kaupparekisteriin on merkittynä kaksi yhdistystä, joilla on voimassaolevia yrityskiinnityksiä. Vakiintuneen tulkinnan mukaan kaupparekisteriin merkitty elinkeinonharjoittajan toiminimi nauttii toiminimilaissa (128/1979) tarkoitettua rekisteröinnistä saatavaa toiminimisuojaa. Edellä mainitun yrityskiinnityksen ja toiminimilaissa tarkoitetun rekisteröimällä saatavan suojan voisi saada vain kaupparekisteriin merkitty ECBA.

Artiklan 7 alakohdan 2 mukaan oikeushenkilö, jolla on voittoa tavoittelematon tarkoitus, voi edustajiensa välityksellä olla ECBA:n toimeenpanevan elimen jäsenenä. Tämä sääntely poikkeaa Suomessa säännellystä ja toteutuessaan edellyttäisi järjestelmämuutoksia. PRH katsoo voittoa tavoittelemattoman oikeushenkilön tunnistamisen olevan mahdollisesti haasteellista, jos kyse on oikeushenkilöstä, jonka kotipaikka ei ole Suomessa.

Direktiiviehdotuksen 2 luku
Oikeudet ja kielletyt rajoitukset

Artiklan 15 kohdan g alakohdan iii mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että ECBA:an ei sovelleta vaatimusta, jonka mukaan taloudellisen toiminnan harjoittaminen ei ole eurooppalaisen ECBA:n ensisijainen tavoite tai toiminta. Tämä sääntely poikkeaa yhdistyslain 5 §:n säännöksestä, jonka mukaan yhdistys saa harjoittaa vain sellaista elinkeinoa tai ansiotoimintaa, josta on määrätty sen säännöissä tai joka muutoin välittömästi liittyy sen tarkoituksen toteuttamiseen taikka jota on pidettävä taloudellisesti vähäarvoisena.

Direktiiviehdotuksen 3 luku
Perustaminen ja rekisteröinti

Rekisteröidyn kotipaikan siirtämisestä säädetään 22 artiklassa, jonka 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että eurooppalaisella rajat ylittävällä yhdistyksellä on oikeus siirtää rekisteröity kotipaikkansa jäsenvaltiosta toiseen. Ehdotuksesta jää epäselväksi, mikä oikeudellinen merkitys kotipaikan siirtämisellä toiseen jäsenvaltioon on. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että 1 kohdassa tarkoitettu siirto ei johda eurooppalaisen rajat ylittävän yhdistyksen purkamiseen tai uuden oikeushenkilön perustamiseen siinä jäsenvaltiossa, johon sen kotipaikka siirretään. Direktiiviehdotuksesta ei selviä, olisiko tällöin kyseessä eräänlainen ECBA:n sivuliike toisessa jäsenvaltiossa. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että siirto tulee voimaan päivänä, jona eurooppalainen rajat ylittävä yhdistys rekisteröidään kotijäsenvaltiossa, johon se siirretään. Ehdotuksesta ei selviä, rekisteröidäänkö siirtopäivä johonkin vai miten varmistetaan siirron voimaantulo päivä.

Artiklan 20 alakohdan 6 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että henkilötietoja säilytetään rekisterissä eurooppalaisen rajat ylittävän yhdistyksen purkamisen jälkeen enintään kahden vuoden ajan. Tämä poikkeaa nykyisin voimassa olevasta sääntelystä, jonka mukaan yhdistysrekisteritietoja ei poisteta yhdistysrekisteristä.

Direktiiviehdotuksen 5 luku
Purkaminen

Toimivaltainen viranomainen voi todeta, että yhdistys on purettava. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että puretun eurooppalaisen rajat ylittävän yhdistyksen varat, jotka jäävät jäljelle sen jälkeen, kun mahdollisten velkojien taloudellisista eduista on huolehdittu, siirretään voittoa tavoittelemattomalle yhteisölle, joka harjoittaa samanlaista toimintaa kuin purettu eurooppalainen rajat ylittävä yhdistys, tai että varat siirretään paikalliselle viranomaiselle, jonka on käytettävä niitä puretun eurooppalaisen rajat ylittävän yhdistyksen harjoittaman toiminnan kaltaiseen toimintaan. Jos PRH:lle tulee uusia tehtäviä edellä mainitusta johtuen, tämä edellyttäisi resurssien lisäämistä PRH:ssa.

PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS

Allekirjoitettu sähköisesti PRH:n palvelussa.
Allekirjoittanut: Mika Paasikallio
Patentti- ja rekisterihallitus (PRH)
24. marraskuuta 2023 klo 12.01.52 (EET)

Mika Paasikallio
lakimies
Yritykset ja yhteisöt –tulosalue
oikeudellinen yksikkö